

Risk Sermayesi Faaliyetlerinin TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi*

Yrd. Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
dr_osmankursat@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Şaban ÇELİK

Yaşar Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
saban.celik@yasar.edu.tr

Özet: Risk sermayesi, büyüme potansiyeli yüksek yenilikçi iş fikirlerine sermaye ve teknik bilgi desteği sağlayan bir finansman yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Risk sermayelerini finansman sağlayan diğer kişi ve kurumlardan ayıran en önemli özellikleri yatırım yaptıkları işletmelere finansal desteğin yanı sıra bilgi ve tecrübe aktarımı yapmaları ve kendi iş ağlarını (network) da kullanmalarıdır. ABD merkezli bir kavram olan risk sermayelerinin ağırlıklı olarak ileri teknoloji ürünleri üreten sektörlerle odaklandıkları ve işletme belirli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra çıkış yaptıkları görülmektedir. Ülkemizde yeni bir olgu olan risk sermayesi yatırımları özellikleri internet işletmelerinin sayı ve hacim olarak artmasıyla önem kazanmış ve sadece yerli değil yabancıyatırımcıların da dikkatini çekmiştir. Risk sermayelerinin işletmelere yaptıkları yatırımlar ve diğer özellikli konuların muhasebeleştirilmesi de özellik arz eden konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, risk sermayelerinin işleyiş yapıları, işletmelere yaptıkları yatırımlar ve diğer özellikli hususlar Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları kapsamında değerlendirilerek muhasebeleştirme ile ilgili uygulama önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Risk Sermayeleri, Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Muhasebeleştirme

* Bu çalışma 14. Ulusal İşletmecilik Kongresinde sunulan "Risk Sermayesi Faaliyetlerinin TMS/TFRS Kapsamında Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmanın geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

Accounting Assessment of Venture Capital Operations within the Scope of TAS/IFRS

Abstract: *Venture capital appears as a finance method providing capital and technical support to innovative business ideas that have high growth potential. Discriminating properties of venture capitals from other people and organisations are transferring knowledge and experience and using their own business networks to invested companies additional to financial support. As a USA centered concept, venture capitals mainly focus on high-technology producing industries and exit after companies reach a determined size. Venture capitals ,as a new phenomenon in our country, has gained importance with increase of internet companies both number and size and attracted foreign investors too. Investments of venture capitals and accounting for other specialized subjects appear as important subjects. In this study, operations and investments of venture capitals to other companies and other specialized subjects are assessed in aspect of Turkish Accounting Standards and Turkish Financial Reporting Standards and some application proposals for accounting were submitted.*

Keywords: *Venture Capitals, Turkish Accounting Standards/Turkish Financial Reporting Standards, Accounting*

Giriş

Etkin bir ekonomik sistemin en temel özelliklerinden birisi fon talep edenler ile fon sağlayanlar arasındaki etkileşimin sağlıklı ve sürdürülebilir olmasıdır. Bu etkileşimin sağlanması, birey ve kurumların girişimcilik konusunda teşvik edilmesine ve ekonomik kalkınmaya büyük oranda katkı sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinin başlatılmasında ve sürdürülmesinde en temel gereksinimlerden birisi fon (sermaye) ihtiyacıdır. Bunun yanı sıra kurulum aşamasını geçmiş olan birçok işletme de büyümek ve yeni yatırım planlarını hayata geçirmek için fona ihtiyaç duymaktadır. Konvansiyonel finansal araçlar açısından değerlendirildiğinde belirli bir ekonomik büyüklüğe sahip olmayan işletmelerin talep ettikleri fonlara ulaşmaları oldukça zordur. Bu nedenle modern finansal sistem içerisinde esas faaliyet konusu büyüme potansiyeli olan şirketlere yatırım yapmak ve gereksinim duydukları fon ihtiyaçlarını karşılamak olan risk sermayesi ve girişim sermayesi firmaları oluşturulmuştur. Risk sermayesi şirketleri, ülkemizde de ekonomik kalkınmaya bağlı olarak gelişme eğilimindedir. Bu çalışmada risk sermayesi kavramı ve risk sermayesi faaliyetleri açıklanmakta ve risk sermayesi faaliyetlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları kapsamında değerlendirmesi yapılmaktadır.

1. Risk Sermayesi Kavramı ve Risk Sermayesi Şirketleri

SPK mevzuatına göre risk sermayeleri girişim sermayeleri ile de eş anlamlı olarak kullanılarak “kayıtlı sermayeli olarak kurulan ve çıkarılmış sermayelerini girişim sermayesi yatırımlarına yönelten” ortaklıklar olarak tanımlanmıştır (SPK Mevzuatı, Seri: VI, No:15). Yine, aynı düzenlemede girişim şirketi “Türkiye’de kurulmuş veya kurulacak olan, gelişme potansiyeli taşıyan ve kaynak ihtiyacı olan şirketler olarak” tanımlanmışlardır. Tanımda da belirtildiği üzere risk sermayelerinin temel amacı girişimlerin sermaye ihtiyaçlarını karşılamak ve gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Risk sermayesi, hızlı büyüyen ve yüksek kâr potansiyeli olan yatırım projeleri ya da gelişme potansiyeli olan işletmelerle ortaklık kurarak, uzun vadeli finans ve yönetim desteği sağlamaya ve onların, pazar değerini artırmaya yönelik uzun vadeli yatırımları ifade eder (Çoban ve diğ., 2006).

Risk sermayesi kavramı, ABD’de 1950’lerden sonra, Türkiye’de ise 1986 yılından sonra başlamıştır. İlk risk sermayesi şirketi, 1957 yılında ABD’de Harvard Üniversitesi’nden Doriof’un girişimiyle kurulmuştur. Doriof’un girişimiyle Digital Equipment şirketi desteklenmiş ve 15 yıl sonra yatırım 5.000 kat artmıştır. Risk sermayesinin orijini 10. Yüzyıldan itibaren Müslüman ülkelerde kâr ortaklığı adı ile ya da Avrupa’da “Commenda” adı ile uygulanmıştır (Yiğit ve diğ., 2008: 263).

Risk sermayesi şirketleri; teknolojik risk, yönetim riski, finansman riski, üretim riski, pazarlama riski ve demode olma riski gibi riskleri almaktadırlar (Çoban ve diğ., 2006: 133). Risk sermayesi şirketlerinin sağlayacakları finansman türleri ise aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Çoban ve diğ., 2006: 134);

- Çekirdek Sermayesi: Fikir aşamasının finansmanı şeklinde özetlenebilir. Yeni bir ürün veya hizmetin yaratılması için çekirdek sermayenin sağlanmasıdır.
- Başlangıç Sermayesi: Genellikle kuruluş süreci içinde olan ya da kısa bir süreden beri faaliyette olan ancak ürününü ticarileştirememiş firmaların finansmanında kullanılır.
- Erken Aşama ve Geçit Finansmanı: Firmanın Pazar payı bulunması ile birlikte marka imajı oluşturabilmesi için gerekli olan finansman sağlanır.
- Köprü Finansman: Köprü finansmanı 6 ay ile 1 yıl içerisinde halka açılmayı ümit eden şirketlere sağlanmaktadır.

Risk sermayesi şirketlerinin temel amacı, hızlı büyüme ve gelişme potansiyeli olan şirketlere, sermaye desteği sağlayarak ortak olmak ve beklenen getirinin sağlanmasıyla birlikte yatırım yapılan işletme daha yüksek bir piyasa değerine ulaştığında çıkış yapmaktır.

2. TMS/IFRS Kapsamında Risk Sermayesi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları; ülkemizde, uluslararası muhasebe uygulamaları ile uyumlu finansal raporlama yapılabilmesi için oluşturulmuş olan kurallar bütünüdür. Ülkemizde TMS/IFRS'lerin yayımlanması ve yürütülmesinden Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu sorumludur. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), tarafından yapılan düzenlemeler ve değişiklikler Kamu Gözetimi Kurumu tarafından TMS/IFRS'lere yansıtılmaktadır.

TMS/IFRS içerisinde risk sermayesi faaliyetleri ile ilişkili olarak değerlendirilebilecek olan standartlar TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, IFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, IFRS-9 Finansal Araçlar, IFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar, TMS-27 Bireysel Finansal Tablolar ve TMS-28: İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar olarak sıralanabilir.

Doğrudan risk sermayesi faaliyetlerine yönelik bir standart olmamakla birlikte yukarıda belirtilen standartlar risk sermayesi faaliyetleri tanımlamasına giren durumlarda yapılacak muhasebeleştirme ve değerlendirme konusunda ülke ve kurallar sunmaktadır.

IFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında yapılan yatırım işletmesi tanımlamasına göre;

- (a) Yatırım yönetimi hizmeti sunmak amacıyla bir veya birden fazla yatırımcıdan fon elde eden,
- (b) Yatırımcısına veya yatırımcılarına, iş amacının fonları yalnızca sermaye kazancı veya yatırım geliri ya da her ikisini birden elde etmek üzere yatırım yapmak olduğunu taahhüt eden ve
- (c) Yatırımlarının tamamının (veya tamamına yakınının) performansını gerçeğe uygun değer esaslı üzerinden ölçen ve değerleyen işletme olarak tanımlanmıştır (IFRS-10).

Bu tanımlamaya göre risk sermayesi şirketleri yatırım şirketi kapsamında değerlendirilebilir. Standart, yatırım işletmelerinin bağlı ortaklıkları konsolide etmelerine gerek olmadığını ve bunun yerine bağlı ortaklıktaki yatırımlarını IFRS-9'a göre gerçeğe uygun değer farkını kâr veya zarara yansıtarak ölçmesi gerektiğini belirtmektedir.

Risk sermayesi şirketlerinin temel faaliyet konusu tanımında da belirtildiği üzere işletmelere yatırım yaparak sermaye kazancı ve/veya yatırım geliri

etmektedir. Bu bağlamda risk sermayesi şirketlerinin yatırımlarının genellikle uzun vadeli olduğu söylenebilir. TMS-32; finansal varlıkları nakit, başka bir işletmeden finansal varlık alma hakkı, başka bir işletme ile olası olumlu koşullarda finansal araç değişim hakkı ve başka bir işletmenin özkaynak aracına sahip olmak olarak sınıflandırılmıştır (Demir, 2009).

Risk sermayesi şirketleri kuruluş amaçlarına bağlı olarak sahip oldukları fonlarla diğer işletmelere ortak olmaktadır. Risk sermayesi faaliyetleri genel olarak vadesi (en az) 1 yıl ve üzerinde ortaklıkları tercih etmektedirler. Standartlardaki tanımlar değerlendirildiğinde, TMS-39'da finansal varlık türleri ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Buna göre yapılan tanımlamalardan "satılmaya hazır finansal varlık" satılmaya hazır olarak tanımlanan veya (a) kredi ve alacak, (b) vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya (c) gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklar olarak tanımlanmıştır. Bu grupta raporlanması istenen en yaygın yatırım aracı portföy yatırımlarıdır. Bunlar yukarıdaki varlıklar dışında kalan hisse senedine veya bir borçlanma senedine dayalı finansal varlıklardır (Mısırlıoğlu, 2008). Satılmaya hazır finansal varlıklar; gerçeğe uygun değer ile değerlendirilir ve gerçeğe uygun değer farkı gelirden (özkaynaklarda) raporlanır. Satılmaya hazır finansal varlıklara ilişkin kur farkları kazanç ve kayıpları ile değer düşüklüğü zararları gelir tablosunda raporlanır (Demir, 2009). Risk sermayesi şirketleri, yukarıdaki tanımlamaya uyan yatırımlarını aktifte duran varlıklar içerisinde finansal yatırımlar olarak izleyeceklerdir. Risk sermayesi şirketlerinin genellikle uzun vadeli yatırımlara yöneldikleri değerlendirilmekle birlikte kısa vadeli finansal varlık edinmeleri durumunda bu finansal varlıkları gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarar'a yansıtılan finansal varlıklar olarak değerlendirmeleri ve gerçeğe uygun değer farklarını ilgili gelir/gider hesaplarına yansıtmaları gerekmektedir.

Risk sermayelerinin uzun vadeli olarak yaptıkları finansal varlık yatırımlarının sınıflandırılması açısından risk sermayesi şirketinin yatırım yapılan işletmedeki pay oranı veya diğer hususlar önem taşımaktadır. Burada özellikle belirtilmesi gereken husus risk sermayesi şirketi yatırım yaptığı işletmeleri (uzun vadeli yatırım olmak kaydıyla) finansal yatırımların altında izleyecektir.

Yatırım yapılan işletmedeki pay oranı ise doğrudan doğruya sınıflandırmayı etkileyecektir. TMS-28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı'na göre yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmeler iştirak olarak sınıflandırılmaktadır (TMS-28). Önemli etki ise "yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup, bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile kontrol etme gücünü ifade etmemektedir" şeklinde tanımlanmaktadır (TMS-28).

Standartta göre yatırım yapan işletme yatırım yapılan işletme üzerinde oy hakkının yüzde 20 veya daha fazlasını buldurması durumunda aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece önemli etkiye sahip kabul edilir(TMS-28).

Bağlı ortaklıkların sınıflandırılmasında ise TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı açıklayıcı olmaktadır. Standart, bir veya daha fazla işletmeyi kontrol eden bir işletmenin konsolide finansal tablolar hazırlaması gerektiğini ifade etmektedir(TFRS-10). Buna göre kontrol edilen işletmeler bağlı ortaklık olarak değerlendirilmektedir. Standart, herhangi bir yatırımın bağlı ortaklık olarak değerlendirilmesinde bir ortaklık alt sınırı belirtmemekte ancak bağlı ortaklığın şartlarının yerine gelmesi ile ilgili ilkeler sunmaktadır. Standartta göre, yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyi aşağıdaki tüm göstergelerin birden mevcut olması durumunda kontrol etmiş sayılacaktır (TFRS-10);

- (a) yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahip olması,
- (b) yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalmakta veya bu getirilerde hak sahibi olmaktadır,
- (c) elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahiptir.

Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmenin ilgili faaliyetlerini, diğer bir ifadeyle yatırım yaptığı işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen faaliyetlerini yönetme imkânını halihazırda veren mevcut haklara sahip olduğunda, yatırım yapılan işletme üzerinde güce sahip olarak değerlendirilmektedir (TFRS-10). Değerleme açısından risk sermayesi şirketlerinin yaptıkları yatırımlar TFRS-10'da belirtilen "yatırım işletmesi" ne ilişkin şartların bulunması durumunda finansal araçlara ilişkin standartlara göre yapılabilecektir.

Risk Sermayesi faaliyetleri, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları kapsamında değerlendirildiğinde standartlara göre risk sermayesi faaliyeti gösteren işletmelerin "yatırım işletmesi" olarak değerlendirildiği ve risk sermayesi kapsamında yapılan (uzun vadeli) yatırımların satış amaçlı elde tutulan (finansal) varlık olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, risk sermayesi faaliyetleri kapsamında yapılan yatırımlardaki değer artış/azalışları özkaynakta yer alacak bir değer artış/azalış hesabına aktarılmalıdır. Yatırımların elde çıkarılması durumunda ortaya çıkan değer farkları ise ilgili gelir tablosuna hesaplarında izlenmelidir.

3. Risk Sermayesi Faaliyetlerinin TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi

Risk sermayesi faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde izlenecek ilkeler TMS/TFRS kapsamında belirlenmiştir. Bu bağlamda risk sermayelerinin

işletmelere yatırım yapma (giriş) ve işletmelerdeki yatırımlarını sonlandırma (çıkış) ile bu varlıkları finansal tablolarında göstermeleri ile ilgili çalışmalar örnek uygulamalar ile açıklanmıştır. Uygulamalara konu olan örnekler tarafımızca geliştirilmiş ve varsayımsal rakamlara dayanmaktadır. Çalışmada; Demir (2009) ile Özerhan ve diğ. (2012) tarafından yapılan hesap önerileri bazı durumlarda kullanılmıştır. Bazı durumlarda ise tarafımızca hesap önerileri getirilmiştir.

3.1. Risk Sermayelerinin İşletmelere Yatırım Yapmaları (Giriş Aşaması)

Giriş aşaması, risk sermayesi şirketleri açısından en önemli aşamalardan birisidir. Risk sermayeleri, büyüme potansiyeli olan ve gelecekte yüksek büyüme ve kârlılık öngörülen fikirlere ve işlere yatırım yapabilmektedirler. Bu bağlamda giriş aşamalarının risk sermayeleri açısından en önemli aşama olduğu söylenebilir. Risk sermayesinin yönettiği fonların sürdürülebilirliği, giriş aşamasında doğru fikir ve şirketlere yatırım yapılmasıyla mümkün olabilecektir. Dünya geninde en fazla fon toplayan risk sermayesi şirketlerinin günümüzde şirket değerleri çok yüksek olan (Google, eBay v.s.) işletmelere yatırım yaptıkları söylenebilir.

Risk sermayesi şirketleri genellikle orta ve uzun vadeli yatırımı tercih etmektedirler. Risk sermayesi şirketlerinin temel hedefi bir işletmeye yatırım yaptıktan sonra işletmenin hedef değeri (risk sermayesi tarafından) hedeflenen seviyeye ulaştığında çıkış yapmaktır. Risk sermayeleri, orta-uzun vadeli yatırımların yanı sıra kısa vadeli yatırımlar da yapabilmektedirler. Yüksek kâr potansiyeli olan şirketlerin kısa vadeli yatırımlara konu olduğu söylenebilir. Çalışmanın bu kısmında risk sermayelerinin giriş aşamasındaki yatırımları örnek olaylar yardımıyla muhasebeleştirilecektir.

3.1.1. Kısa Vadeli Yatırımlar

Örnek 1: KLM Risk Sermayesi, Borsa İstanbul'da işlem gören ve büyüme potansiyeli olduğu değerlendirilen X Yazılım A.Ş.'ye kısa vadeli yatırım yapma kararı almıştır. 03/05 tarihinde işletmenin borsada 5,50 TL/Ad. fiyatla işlem gören hisse senetlerinden 2.000 Adedi banka kanalıyla satın alınmıştır.

TMS/TFRS'ye göre Risk Sermayesi bu tür bir yatırımda hisse senetlerini kısa vadeli elde tutma amacıyla edindiğinden dolayı "**Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarar'a Yansıtılan Finansal Varlık**" olarak muhasebeleştirmelidir. Tekdüzen Hesap Planında bu isim ve içerikte hesap bulunmadığından dolayı, uygulamalarda öneri hesap isimlerinden faydalanılmıştır.

-----	03/05	-----	Borç	Alacak
1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı			11.000	
Yansıtılan Finansal Varlıklar				
	102 BANKALAR			11.000
X A.Ş. Hisse Senetlerinin Satın Alınması				
-----	/	-----		

3.1.2. Orta-Uzun Vadeli Yatırımlar

Örnek 2: KLM Risk Sermayesi, İTÜ Teknokentte kurulu ve biyoteknoloji konusunda faaliyet gösteren EFG Biyoteknoloji A.Ş.'ye yatırım yapma kararı almıştır. İşletme ile yapılan görüşmeler sonucunda %40 hisse için 100.000 TL'nin nakit olarak ödenmesine karar verilmiştir. 10/07 tarihinde hisse devri gerçekleştirilmiştir.

TMS/TFRS'ye göre uzun vadeli olarak yapılan hisse senedi alımları "**Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar**" olarak muhasebeleştirilmelidir.

-----	10/07	-----	Borç	Alacak
2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar			100.000	
-İştirak Hisse Senetleri-				
	100 KASA			100.000
EFG Biyoteknoloji A.Ş. Hisse Senetlerinin Satın Alınması				
-----	/	-----		

3.2. Risk Sermayelerinin Yatırımlarındaki Değer Değişimleri (Tutma/Sürdürme Aşaması)

3.2.1. Kısa Vadeli Yatırımlar

Kısa vadeli olarak yapılan yatırımlarda değer artış ve azalışları, gerçeğe uygun değer farkı olarak değerlendirilmekte ve Gelir Tablosunda önerilen bir değer farkı hesabında izlenebilir.

3.2.1.1. Yatırımlarda Değer Artışı Olması

Örnek1'de satın alınan hisse senetlerinin değeri 31/05 tarihinde 6,50 TL/Adet'e yükselmiştir.

Gerçeğe Uygun Değerdeki Değişim = $(6,50-5,50) \times 2.000$ Adet= 2.000 TL (Kâr)

-----	31/05	-----	Borç	Alacak
1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı			2.000	
Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı				
	64X Finansal Varlık Değerleme			2.000
	Kârları Hesabı			

X A.Ş. Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Artışı Olması

-----/-----

3.2.1.2. Yatırımlarda Değer Azalışı Olması

Örnek1'de satın alınan hisse senetlerinin değeri 31/05 tarihinde 4,50 TL/Adet'e düşmüştür.

Gerçeğe Uygun Değerdeki Değişim = $(4,50-5,50) \times 2.000$ Adet= (2.000 TL) (Zarar)

-----	31/05	-----	Borç	Alacak
65X Finansal Varlık Değerleme Zararları Hesabı			2.000	
	1XX Gerçeğe Uygun Değer			2.000
	Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan			
	Finansal Varlıklar Hesabı			

X A.Ş. Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Azalışı Olması

-----/-----

3.2.2. Orta-Uzun Vadeli Yatırımlar

Risk sermayesi şirketlerinin orta-uzun vadeli yatırımları "Satılmaya Hazır Finansal Varlık" olarak değerlendirilir. Satılmaya hazır finansal varlıklar; gerçeğe uygun değer ile değerlenir ve gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden (öz kaynaklarda) raporlanır. Satılmaya hazır finansal varlıklara ilişkin kur farkları kazanç ve kayıpları ile değer düşüklüğü zararları gelir tablosunda (K/Z) raporlanır (Demir, 2009: 91-92). Risk sermayelerinin orta-uzun vadeli giriş yaptıkları işletmelerde ortaya çıkan değer artış ve azalışları muhasebeleştirilmiştir.

3.2.2.1. Yatırımlarda Değer Artışı Olması

Örnek 2'de ortak olunan işletmenin hisselerinin gerçeğe uygun değerinin yıl sonunda 115.000 TL'ye yükseldiği tespit edilmiştir.

-----	31/12	-----	Borç	Alacak
2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar			15.000	
-İştirak Hisse Senetleri-				
5XX Finansal Varlıklar				15.000
Değerleme Farkları				
X A.Ş. Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Artışı Olması				
-----/-----				

3.2.2.2. Yatırımların Değer Azalışı Olması

Örnek 2'de ortak olunan işletmenin hisselerinin gerçeğe uygun değerinin yıl sonunda 85.000 TL'ye düştüğü tespit edilmiştir.

-----	31/12	-----	Borç	Alacak
5XX Finansal Varlıklar Değerleme Farkları			15.000	
2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar				15.000
-İştirak Hisse Senetleri-				
X A.Ş. Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Azalışı Olması				
-----/-----				

3.3. Risk Sermayelerinin İşletmelerdeki Yatırımlarını Sonlandırmaları (Çıkış Aşaması)

3.3.1. Kısa Vadeli Yatırımların Sonlandırılması

Risk sermayesi şirketleri, kısa vadeli yatırımlarını satış bedeli gerçeğe uygun değer eşit olarak elden çıkartabilirler. Böyle bir durumda herhangi bir

kâr/zarar kaydı yapılmasına gerek kalmadan hesaplardan çıkış yapılarak kayıtlar tamamlanır. Gerçeğe uygun değer ile satış bedeli arasında ortaya çıkacak pozitif veya negatif farklar ise kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilmelidir.

3.3.1.1. Yatırımların Sonlandırılmasında Kâr Ortaya Çıkması

Örnek 1’de satın alınan hisse senetleri 05/06 tarihinde 7,50 TL/Adet fiyatla satılmış ve tutar Banka hesabına aktarılmıştır. 31/05 tarihinde hisse senedinin Gerçeğe Uygun Değeri 6,50 TL/Adet olarak belirlenmiştir.

Toplam Kâr/Zarar Tutarı = Satış Bedeli – Gerçeğe Uygun Değer
 = 2.000 Ad. (7,50 TL/Ad. – 6,50 TL/Ad.)
 = 2.000 TL

-----	05/06	-----	Borç	Alacak
1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı			2.000	
		64X Finansal Varlık Değerleme Kârları Hesabı		2.000
		-Finansal Varlık Satışı-		
X A.Ş. Hisse Senetlerinin Satışı				
-----/-----				
102 Bankalar Hesabı			15.000	
		1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı		15.000
-----/-----				

3.3.1.2. Yatırımların Sonlandırılmasında Zarar Ortaya Çıkması

Örnek 1’de satın alınan hisse senetleri 05/06 tarihinde 4,00 TL/Adet fiyatla satılmış ve tutar Banka hesabına aktarılmıştır. 31/05 tarihinde hisse senedinin Gerçeğe Uygun Değeri 4,50TL/Adet olarak belirlenmiştir.

Toplam Kâr/Zarar Tutarı = Satış Bedeli – Gerçeğe Uygun Değer

= 2.000 Ad. (4,00 TL/Ad. – 4,50 TL/Ad.)
= (1.000 TL)

-----	03/05	-----	Borç	Alacak
65X Finansal Varlık Değerleme Zararları Hesabı			1.000	
- Finansal Varlık Satışı-				
		1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı		1.000
X A.Ş. Hisse Senetlerinin Satışı				
-----/-----				
102 Bankalar Hesabı			8.000	
		1XX Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı		8.000
-----/-----				

3.3.2. Orta-Uzun Vadeli Yatırımların Sonlandırılması

Risk sermayeleri, orta-uzun vadeli yatırımlarını sonlandırmaları durumunda, işlem tarihinden önceki dönemlerde ortaya çıkan gerçeğe uygun değer artış/azalışları da dikkate alınarak muhasebeleştirilmelidir.

3.3.1. Yatırımların Sonlandırılmasında Kâr Ortaya Çıkması

Örnek 2'de yatırım yapılan işletmenin 100.000 TL değerinde hisselerine ek olarak bir yıllık süre içerisinde 50.000 TL gerçeğe uygun değer artışı gerçekleştiği belirlenmiştir. Risk sermayesi şirketi, çıkış fiyatı olarak 210.000 TL belirlemiş ve başka bir risk sermayesi şirketine belirlenen tutar üzerinden hisselerini devretmiş ve tutar banka hesabına yatırılmıştır.

Bu işlemin muhasebeleştirilmesinde yıl içerisinde değer artış tutarı satılmaya hazır finansal varlıklara eklendiğinden dolayı satılmaya hazır finansal varlık hesap toplamı 150.000 TL olarak görülecektir. Buna göre piyasa satış

fiyatı 210.000 TL olduğundan dolayı 60.000 TL'lik bir finansal varlık değerlendirme farkı (kârı) ortaya çıkmaktadır. Yapılacak yevmiye kayıtları aşağıdaki gibidir.

Gerçeğe Uygun Değer Artışına İlişkin Kayıt

-----	../..	-----	Borç	Alacak
2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar			50.000	
-İştirak Hisse Senetleri-				
	5XX	Finansal Varlıklar		50.000
		Değerleme Farkları		
Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Artışı Olması				
-----/-----				

Hisse Senetlerinin Satışı

-----	.../....	-----	Borç	Alacak
102 Bankalar			210.000	
	2xx	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar		150.000
	-İştirak Hisse Senetleri-			
	5XX	Finansal Varlıklar		60.000
		Değerleme Farkları		
Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Artışı Olması				
-----/-----				

Değerleme Farklarının Gelir Tablosu Hesabına Alınması

-----	../..	-----	Borç	Alacak
5XX Finansal Varlıklar Değerleme Farkları			110.000	
	64X	Finansal Varlık Değerleme Kârları Hesabı		110.000
Değerleme Kârının Gelir Tablosu Hesabına Alınması				
-----/-----				

3.3.2. Yatırımların Sonlandırılmasında Zarar Ortaya Çıkması

Örnek 2'de yatırım yapılan işletmenin 100.000 TL değerinde hisselerine bir yıllık süre içerisinde 20.000 TL gerçeğe uygun değer artışı gerçekleştiği belirlenmiştir. Risk sermayesi şirketi, yatırımından çıkma kararı almış ve tüm hisselerini 70.000 TL bedelle şirket ortaklarına peşin olarak satarak ortaklıktan ayrılmıştır.

Gerçeğe Uygun Değer Artışına İlişkin Kayıt

-----	../..	-----	Borç	Alacak
5XX Finansal Varlıklar Değerleme Farkları			20.000	
		2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar		20.000
		-İştirak Hisse Senetleri-		
Hisse Senetlerinde Gerçeğe Uygun Değer Azalışı Olması				

-----/-----

Hisse Senetlerinin Satışı

-----	../..	-----	Borç	Alacak
100 Kasa			70.000	
5XX Finansal Varlıklar Değerleme Farkları			10.000	
		2xx Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar		80.000
		-İştirak Hisse Senetleri-		
Hisse Senetlerinin Satılması				

-----/-----

Değerleme Farklarının Gelir Tablosu Hesabına Alınması

-----	../..	-----	Borç	Alacak
65X Finansal Varlık Değerleme Zararları Hesabı			30.000	
		5XX Finansal Varlıklar Değerleme Farkları		30.000

Değerleme Zararının Gelir Tablosu Hesabına Alınması

-----/-----

Sonuç ve Değerlendirme

Gelişmiş ülkelerin en önemli özelliklerinden birisi girişimcilik ekosisteminin son derece gelişmiş olmasıdır. Fikir'den ürüne, üründen işletmeye geçiş süreçlerinin her birinde girişimciler finansmana ve mentörlüğe ihtiyaç duymaktadırlar. Risk sermayeleri, bu ihtiyaçları göz önünde bulundurarak erken aşamada büyüme potansiyeli yüksek fikirlere yatırım yaparak kârlı çıkışlar yapmayı ve bu yollar kâr elde etmeyi amaçlayan fonlardır. Risk sermayesi şirketlerinin diğer önemli amaçlarından birisi de geleneksel finansman yöntemlerine başvurarak finansman sağlaması mümkün olmayan girişimci adaylarının sadece fikirlerinden yola çıkarak birçok prosedürü ve finansal sorunu aşmalarına yardımcı olmaktır.

Günümüzde Google, Facebook, Twitter, eBay gibi milyarlarca dolar piyasa değerine ulaşmış internet şirketlerinin arka planında da risk sermayeleri bulunmaktadır. Bu örnekler amacına uygun ve başarılı yönetilen risk sermayesi şirketlerinin ekonomiyeye katkılarını göstermesi açısından önemlidir.

Ülkemiz açısından da yeni ve giderek yaygınlaşmakta olan risk sermayesi şirketlerinin önemi giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Bu bağlamda risk sermayesi faaliyetlerinin güncel muhasebe uygulamaları olan TMS/TFRS açısından ele alınması da bir gereklilik olmuştur. Çalışmada, risk sermayesi faaliyetlerinin temel faaliyetleri örneklerle açıklanmaya çalışılmış ve bazı hesap önerilerinde bulunulmuştur. Çalışmanın bu yönleriyle uygulamacılara ve muhasebe dizinine katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

ÇOBAN, Metin ve Metin Saban (2006), Türkiye'de Risk Sermayesi Uygulaması ve Sorunları, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 31, s. 131-140.

DEMİR, Volkan (2009), TFRS/UFRS Kapsamında Finansal Araçlar Sunum Muhasebeleştirme ve Ölçme Açıklamalar, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

MISIRLIOĞLU, Ufuk (2008), Türkiye Muhasebe Standartları'na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi, Mali Çözüm, 86, s. 65-81.

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları-27, Bireysel Finansal Tablolar

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları-28, İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları-32, Finansal Araçlar ve Sunum

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları-39, Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Finansal Raporlama Standartları-7, Finansal Araçlar: Açıklamalar

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Finansal Raporlama Standartları-9, Finansal Araçlar

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Finansal Raporlama Standartları-10, Konsolide Finansal Tablolar

Kamu Gözetimi Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları-32, Finansal Araçlar ve Sunum

ÖZERHAN, Y., Yanık, S. (2012), Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı TMS/TFRS, TÜRMOB Yayınları

Sermaye Piyasası Mevzuatı, Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: VI, No:15

YİĞİT, M., Güner, Ü. (2008), Dış Ticaret ve Girişimcilik Perspektifinden Türkiye'de Risk Sermayesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, s. 257-275.